Marie a Marta

Původ materiálu
Marta Sedláčková
Pořadí v lekci
34

Téma

Vystoupit z role

Cíle

- Předškoláci: Slyšet příběh, prožít různé typy činností, umět se zklidnit u zpěvu a modlitby
- Mladší školní: Prožít příběh v představě, vnímat vztahy mezi osobami příběhu, umět rozlišovat podstatné a méně podstatné v danou chvíli s Ježíšem
- Starší školní: Uvědomit si role žen v Ježíšově době, skandál Ježíšova přístupu k ženám, uvažovat nad vlastními rolemi v životě a možnostmi z nich vystoupit

---

Pro učitele

Biblický text: Lukáš 10,38–42

Výkladové poznámky

Příběh o návštěvě Ježíše v domě Marie a Marty se vyskytuje jen **v Lukášově evangeliu**. Obsahuje typické lukášovské motivy – a) Ježíš je u někoho hostem, b) hrají zde důležitou roli ženy – a to jako hostitelky, zbožné ženy, které poskytovaly Ježíši přístřeší a zázemí či finanční podporu. Vztah zvěstování a diakonie (c) je tématem také Skutků 6, kde jsou vybráni a pověřeni zvláštní pracovníci pro službu u stolu, diakoni.

Pohostinnost je nedílná součást kultury Ježíšovy doby, je to něco jako zákon. Úkolem žen bylo věnovat se přípravě jídla. Pokud žena nebyla dobrou hostitelkou, znamenalo to, že si hosta dostatečně neváží. Když Ježíš vysílá 70 učedníků, předpokládá, že budou přijímat takovou pohostinnost. Na pohostinnosti není nic špatného, je to také způsob učednictví (ad Lk 22, 26: „Kdo mezi vámi je největší, buď jako poslední, a kdo je v čele, buď jako ten, který slouží.“).

„… tam jej přijala do svého domu žena jménem Marta.“ Být „Paní domu“ – jak se vykládá jméno Marta – je spíše neobvyklé, pánem domu byl muž, otec, manžel nebo bratr (u Lukáše se nevyskytuje bratr Lazar!). Vykladače to vede k domýšlení, že Marta byla vdova. Je svou paní, pravděpodobně finančně nezávislá. Je možné vnímat tuto nezávislost na mužích jako **vystoupení z tradiční kulturní role**. Na druhou stranu je typem zbožné ženy poskytující zázemí putujícím misionářům.

Ještě daleko více porušuje kulturní očekávání Marie, která si „sedla k nohám Ježíšovým a poslouchala jeho slovo“. Marie je zobrazena jako **učednice rabiho**, „sednout si k nohám“ je ustálený výraz pro to být něčím žákem. V Ježíšově době ale ženy nebyly přijímány mezi žáky studující Tóru. Není zde rozdílu mezi mužem a ženou!

Konflikt. Marta se obrací na Ježíše, aby vyzval její sestru ke spolupráci, její žádost je v kontextu pochopitelná (je to nespravedlivé, že by někdo měl udělat všechnu namáhavou práci). Problém Marty není primárně její služba, ale spíš to, že se její pozornost příliš roztříštila, že je zahlcená tak, že nedokáže rozpoznat, že se zde prohodily role ještě zásadněji – a to tak, **že hostitelem je sám Ježíš**. Sama Marta se musí nechat hostit, obdarovat.

Ježíš vyzdvihuje akt naslouchání, postoj učednice. Jeho oslovení Marty (Marto, Marto – dvojité oslovení je výrazem úcty a pozornosti) je spíš pozváním než pokáráním. Nejprve ze všeho má být naslouháno Božímu slovu, každá služba Bohu vychází z naslouchání. Je těžké se **vzdát svých představ, rolí**, vzdát se kontroly nad situací. V situaci, kdy se přiblížilo Boží království, ovšem není nic důležitějšího – Ježíš jde do extrému (viz Lk 9, 57–61).

V kontextu Lukášova evangelia můžeme příběh o Marii a Martě vnímat jako druhou ilustraci k dvojpřikázání lásky (milosrdný Samařan = miluj bližního jako sebe samého; Marie a Marta = miluj Boha ze vší své síly).

V práci s předškolními tematizujeme, že pro samotnou přípravu málem nezbyl čas na setkání. Mladší školní mohou vnímat „nespravedlnost“, učíme je rozpoznávat podstatné od nepodstatného. Nestarší děti (konfirmandi) mohou pracovat s tématem rolí a očekávání, které jsou na ně kladeny a kterým se ne/mohou vzepřít.

Úskalí

Příběhy Marie a Marty jsou zaznamenány ve dvou evangeliích (Lk a J), nenavazují na sebe, nelze je úplně harmonizovat (nepřidávejte do Lukášova příběhu Lazara) ani stavět proti sobě.

V dějinách církve byly role Marie a Marty vykládány tak, že ženy mají být především jako Marta (sloužit), případně že jsou dva způsoby, jak sloužit – světský, v domácnosti (Marta) a duchovní, v řádu (Marie). Příběh však záměrně narušuje očekávání toho, jaké ženy mají být. Vlastně je to

trochu příběh o skandálu. Je možno to promýšlet dál – koho bychom dnes rádi viděli v nějaké roli, škatulce, a on/a nám z ní vystupuje, provokuje? Kdo nás dnes štve, když se ukazuje v Ježíšově blízkosti?

Odkazy

Obrázky: Marie a Marta – najdi 20 rozdílů; Ježíš v domě Marty a Marie (Lukáš 10,38-42) omalovánka

Mareček, Petr. *Evangelium podle Lukáše.* Praha: Centrum biblických studií AVČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2018. ISBN 978-80-7545-065-4.

Pro děti

Předškoláci

S předškoláky inscenujeme chystání hostiny a prostoru: *Představte se si, co bychom museli všechno připravit, kdyby měl přijít Ježíš?* Začněte společně vymýšlet, rozdávat úkoly, v podstatě si zahrajte na Martu, pokud možno vymýšlejte úkoly, které můžete s dětmi rovnou vykonat. Zamést, utřít stůl, nachystat ubrus, prostřít talířky, hrnečky, rozdat sušenky, udělat šťávu atd. Můžete tomu věnovat i docela dost času. Pak se podívejte na hodinky: *Jejda, to už je hodin, a ani jsme si zatím nestihli vyprávět příběh! To je ale hloupé!*

Navažte příběhem: Byly dvě sestry, Marie a Marta. K Martě a Marii měl přijít na návštěvu Ježíš. Začaly chystat celý dům (můžete zopakovat, co asi všechno chystaly). Ježíš přišel. Marie ho usadila do pokoje a posadila se k němu, chtěla slyšet všechno, každé slovo, které bude říkat. Marta ale stále pobíhala, pořád jí něco ještě chybělo, hrnečky, sušenky, ovoce… (vymýšlejte). Ježíš si chtěl popovídat s oběma, s Marií i s Martou. Rád by Martu zavolal k sobě. Ale než něco řekl, Marta mu začala vyčítat: Tobě je jedno, že to všechno dělám sama! Marie tu jen sedí, řekni jí, ať mi pomůže! Co myslíte, co Ježíš Martě odpověděl?

Necháme děti vymyslet odpovědi (mohou zaznít jakékoliv). Vybereme nebo přidáme tu, která je nejblíž Ježíšově odpovědi: „Milá Marto, není mi to jedno. Chci si s vámi povídat, chci, abychom si povídali příběhy o Bohu. Tolik jsi toho připravila, ale nejsme spolu, prosím, posaď se vedle mě, vedle Marie. To je teď důležité, abychom byli spolu a udělali si na sebe čas. Abychom společně zpívali, abychom se společně pomodlili. A pak, jistě, spolu také něco snědli.“

Zazpívejte píseň (např. *Čeho třeba* [NEZ 645]), pomodlete se, snězte sušenky. Můžete si oddechnout, že jste vše stihli. Všichni mohou pomoci Marii a Martě s úklidem.

Var.: Můžete také scénu přehrát přes různé pohyby – pobíhat jako Marta, sedět jako Marie. Ježíše může znázorňovat třeba biblická postavička nebo někdo z dětí. Společně přivoláváme prstem: „Marie, pojď mi pomoct!“ Marie dělá prstem: „Ne, ne!“ Ukazujeme vyčítavě na Ježíše: „Tobě je to jedno!“ Oběma rukama zveme Martu k sobě: „Pojď k nám. Odpočiň si! Nedělej si starosti.“ Můžeme udělat společný kruh, chytit se kolem ramen.

Pomůcky: Nádobí, smeták, lopatka, ubrus, hadříky atd.; sušenky, šťáva; postavičky.

Mladší školní děti

Kolem setkání s Bohem je vždy spoustu práce – některé jsou nepostradatelné, jiné je možné odložit, další jsou postradatelné:

Vymyslete si a na papírky napište seznam věcí, které se musí dělat ve sboru. Ať už jde o duchovní věci (bohoslužby, nedělní škola, náboženství), přes věci diakonické (návštěva osamělého) po věci čistě praktické (zamést kostel, umýt záchody). Nechte je děti seřadit od nejdůležitějšího po nejméně důležité. Mohou vybrat nějaký postradatelný? Co by se dalo oželet a proč? Co se tím ztratí? Co musí zůstat a proč?

Příběh stručně převyprávíme – protože budeme dále pracovat s tím, že děti se snaží do postav vžít, nevysvětlujeme ani netematizujeme jejich podobu, prožívání nebo myšlení – to necháme na dětech. Pracujeme s představivostí dětí, je třeba vyprávět pomalu a nechat dětem čas a prostor, aby si svoje představy mohly rozvinout. Sami si dopředu zkuste v představách dům i sestry a jejich setkání s Ježíšem vykreslit. Dětem zdůrazněte, že se během vyprávění mlčí, mohou se pohodlně posadit, mít zavřené oči a na konci bude dost času si o všem popovídat.

Byl jednou jeden dům. … Byla v něm kuchyně, chodba a obývací pokoj. …

V tom domě bydlely dvě sestry. … Jedna se jmenovala Marta, druhá Marie. Představte si, jak vypadaly. Jedna z nich, Marta, je starší. Patří jí dům. Je to dobrá hostitelka. Ví, že musí hostům připravit dobré jídlo. Marie je mladší. Co mají na sobě?

Dnes čekají hosty. A ne hosty ledajaké. Na návštěvu přijde sám Ježíš s učedníky… Představte si, už jdou městem. Podívejte se na Ježíše, jak jde kolem… Jak vypadá, jak se tváří? Blíží se k domu Marie a Marty. Která sestra jim vyběhla naproti?

Ježíš se s oběma sestrami vítá – prohlédněte si je, jak se všichni tváří…

Marta a Marie odvedou hosty do obývacího pokoje. Hostů je spoustu. Vejdou se všichni? Jak ten pokoj vypadá a kde hosté sedí? Je v pokoji nějaké jídlo?

Marie se usadí hned vedle Ježíše. Sedí mu u nohou, stejně jako jeho učedníci. Nikam nespěchá.

Marta běží do kuchyně. Nosí jídlo do obývacího pokoje. Pak zas běží do kuchyně. Nosí další jídlo. Nechybí něco? Ještě pití! Co asi budou mít dobrého? Vidíte ovoce a zeleninu? Nezapomněla Marta na něco? Je všeho dost? Nechybí něco?

Marta běhá a běhá. Najednou se zastaví. Říká Ježíši: „Tobě je jedno, že mě moje sestra nechala všechno chystat?“

V místnosti je ticho. Nebo je přeci jen něco slyšet? Jak se lidé tváří? Co si asi myslí?

Ježíš se dívá na Martu. Usmívá se, nebo se mračí?

Ježíš říká Martě: „Marto, jsi pečlivá. Jsi dobrá hostitelka. Nic jsi nezapomněla. Máme se u tebe dobře. Staráš se o mnoho věcí. Ale na jednu jsi zapomněla.“ Marie si vybrala dobře.

Co je ta věc, kterou si Marie vybrala?

Marie sedí u Ježíše. Naslouchá mu. Hltá každé jeho slovo. Má ho ráda. Ví, že Ježíš má rád ji. To nikdy nezapomene, to jí nikdo nevezme.

Co dělá teď Marta? Jak se tváří? Říká něco?

Co dělá Marie? Jak se tváří? Říká něco?

Říká Ježíš ještě něco? Co se děje teď?

Tento způsob vyprávění nechává dětem velmi mnoho prostoru, který mohou vyplnit svým pojetím příběhu a svým viděním. Je dobré ho reflektovat, společně si vyprávět, jak si to představovaly, a co jejich postavy ve fantazii dělaly a prožívaly. Jako učitelé si máme být vědomi toho, že představy mohou mít děti různé, není to špatně, je to jejich vnímání a pojetí příběhu, smíme věřit, že právě takto k nim také promlouvá v Duchu svatém Bůh.

Sdílení toho, co děti zažily, může být zcela volné. Nebo můžete navrhnout, že bude vypadat např. takto: Moje Marta by si myslela, že je to nespravedlivé. Moje Marta by byla unavená. Moje Marie by byla šťastná, že přišel Ježíš. (Každé dítě může vymyslet pocit nebo prožitek každé postavy. Formulace „moje postava“ ukazuje, že nejde o jediný možný výklad, vnímat postavy mohou různí lidé různě.)

Můžete se ptát: A co bylo dál? Jak by to mělo vypadat, aby byla Marta i Marie spokojená? Jak by to chtěl Ježíš?

Pomůcky: Seznam činností, které je třeba pro provoz sboru. Pohodlné sezení.

Starší školní děti

Vysvětlete roli žen v Ježíšově době. Možná budete muset vyjasnit, co je to „společenská role“ – to, co se od vás očekává, co máte nějak samozřejmě být bez ohledu na vaši jedinečnost.

Využijte poznámky pro učitele. Zahrňte tyto body:

- žena většinou nebyla majitelkou domu, nebyla nezávislá finančně, někdo ji živil;
- za ženu rozhodoval muž – otec, bratr, manžel, často nesměla s muži hovořit, pozvat na návštěvu mohla jen ženy;
- jejím úkolem bylo se starat o domácnost, hospodářství, být dobrou hostitelkou;
- dívky ani ženy neměly povinnost studovat Tóru (Bibli), nebyly přijímány jako učednice rabínů, často neuměly ani číst a psát, vzdělání bylo jen pro muže.

Četba textu Lk 10,38–42.

V čem je rozdíl oproti běžným zvyklostem té doby? Co dělá Marta jinak? Co dělá Marie jinak?

Reflexe vlastní zkušenosti: Máte také nějaké podobné role, které musíte plnit? Jakou roli zastáváte ve vašem životě vy (např.: jsem dcera, žačka, kamarádka, otrok, kanál špatných nálad)? Co se po vás chce? S čím z toho jste spokojeni, s čím nejste? Co byste chtěli změnit a jak? Jaká je vaše „vysněná role“?

Ježíš je borec, co boří zaběhané role. Ukazuje, že je důležité z nich někdy vystoupit. Nejdůležitější je být v jeho blízkosti. Naslouchat mu. To vám nikdo nemůže vzít.

Pomůcky: Bible nebo vytištěný text pro každého.

Liturgie

Písně

Nada te turbe (NEZ 721); *Nám pomoz, Pane milý* (NEZ 395); *Moudrost mi, Pane, dávej* (NEZ 403); *Stvoř srdce čisté, Bože, mi* (NEZ 581, jen 2 sloky); *Čeho třeba, Bůh nám dá* (NEZ 645)

Biblický text k zapamatování

Marie si sedla k nohám Ježíšovým a poslouchala jeho slovo. (Lk 10, 39 upr.)

Rituál

Děti si sednou do kruhu, jsou potichu, zavřou oči, nastaví před sebe otevřené dlaně. Přečteme biblický text (Lk 10,38–42). Děti text poslouchají v „pozici naslouchající Marie, resp. zastavivší se Marty“. S menšími dětmi se můžeme jen ztišit, na chvíli být úplně potichu a pak například říct modlitbu.

Okénko do bohoslužeb

Po domluvě s učiteli vyberte jednu úvodní otázku, kterou necháte zaznít – buď může děti naladit už v kostele, nebo naopak může být z typu práce, který nepoužijete. Faráři/ky nechť se zdrží výkladu, ale mohou odpovídat lidé z pléna, nejen děti.

- Co bychom museli všechno připravit, kdyby měl přijít Ježíš na návštěvu?
- Sehrajte scénku: Předejte dětem papírky s činnostmi (ad mladší), aby si to v nedělní škole rozdali, protože je třeba ve sboru spoustu věcí udělat.
- Jakou hrajete v životě roli? A vyhovuje vám?

Modlitba

Milý Bože, někdy jsme jako Marta a děláme si starosti, pobíháme z místa na místo. Jindy jsme jako Marie, konečně víme, kde je naše místo, kde máme být. Děkujeme ti, že smíme být ve tvé blízkosti, že na nás trpělivě čekáš a ukazuješ nám, že u tebe je místa dost. Prosíme tě za všechny situace, které nám připadají nespravedlivé, abychom poznali, co je skutečně důležité. Amen.

Katechetické cykly
Ženy v Bibli
Biblický odkaz (kat)
Lukáš 10,38–42